

VII.7033.3.2020.AMB

Pan
prof. Andrzej Górski
Przewodniczący Komisji do
Spraw Etyki w Nauce Polskiej
Akademii Nauk
Pałac Kultury i Nauki
Plac Defilad 1
00-901 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące zasad recenzowania artykułów naukowych publikowanych w prawniczych czasopismach naukowych. Podnoszone w pismach zarzuty i postulaty mają jednak charakter bardziej ogólny i mogą mieć zastosowanie również w innych obszarach nauki.

Skarżący wskazują, że powszechną praktyką wydawnictw czasopism naukowych jest nieprzesyłanie autorom artykułów treści recenzji wydawniczych, a jedynie poprzestawanie na poinformowaniu ich, że są one pozytywne bądź negatywne. Wyjątkowo przesyłane są lakoniczne fragmenty recenzji. Tym samym autorzy w praktyce nie mogą zapoznać się z przyczynami, dla których przesłana przez nich praca nie została opublikowana. Zapoznanie się z uwagami recenzenta mogłoby służyć zmianie artykułu bądź przygotowaniu kolejnego z uwzględnieniem uwag recenzenta, ewentualnie krytycznemu odniesieniu się do recenzji, w szczególności wtedy, kiedy recenzja, w ocenie autora, jest rażąco nierzetelna. Sprzyjałoby to też transparentności procesu wydawniczego, a przez to wzbudzało zaufanie autorów, że przygotowane przez nich artykuły zostaną poddane rzetelnej ocenie.

Skarżący podnoszą też, że wydawnictwa nie publikują nazwisk osób recenzujących konkretne artykuły, tym samym pozbawiając autorów możliwości wnioskowania o dokonanie zmiany recenzenta, w przypadku, gdy istnieją wątpliwości co do jego

bezstronności. Model recenzowania, w którym zarówno recenzent, jak i autor znają swoją tożsamość, a recenzja jest dostępna publicznie w większym stopniu niż model tzw. jednostronnie ślepej recenzji (*single-blind review*) sprzyja przejrzystości procesu recenzji i w szerszym zakresie pozwala na weryfikację, czy wpływu na treść recenzji nie miał osobisty stosunek recenzenta do autora. Co do zasady, także model podwójnie ślepej recenzji (*double-blind review*), przewidujący przekazanie recenzentowi, którego tożsamość nie jest ujawniana autorowi, zanonimizowanego artykułu, pozwala w wyższym stopniu niż model jednostronnie ślepej recenzji zapewnić obiektywizm dokonywanej oceny.

Sygnalizowana wyżej problematyka została częściowo dostrzeżona i uwzględniona w *Dobrych praktykach w procedurach recenzyjnych w nauce*¹, opracowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego niespełna dziesięć lat temu. W dokumencie tym podkreśla się w szczególności konieczność zapobiegania sytuacjom, w których recenzent i autor pozostają w konflikcie interesów, m.in. z uwagi na łączącą ich więź zależności zawodowej bądź więź personalną. Nie wyklucza się jednak możliwości nieujawniania autorowi danych recenzenta. Mając na uwadze znaczenie zasady jawności i transparentności życia publicznego w krajach demokratycznych, w *Dobrych praktykach* postuluje się również dążenie do zapewnienia jak najszerszej publicznej dostępności recenzji naukowych.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o przedstawienie informacji, czy do Komisji do Spraw Etyki w Nauce Polskiej Akademii Nauk docierają skargi dotyczące wyżej wspomnianej problematyki, a także o przedstawienie opinii, czy w ocenie Komisji istnieje potrzeba rewizji dotychczasowych zasad sporządzania recenzji naukowych bądź wprowadzenia innych – prócz dobrych praktyk – mechanizmów służących zapewnieniu transparentności procedury recenzowania artykułów naukowych.

Z poważaniem

¹<https://www.archiwum.nauka.gov.pl/publikacje2/dobre-praktyki-w-procedurach-recenzyjnych-w-nauce,akcja.pdf.html>, data dostępu: 30.01.20120 r.